

ali je rudnik ta že ob času ali še pred Valvazorjem tukaj bil ali ne. Valvazor sicer pravi, da med Goričani in Loko se nahaja mnogo kufrene in svinčene rude, da pa nobenega ni, da bi jo kopali.

Če bi druge priče ne imeli, že ime Knapovše samo po sebi pričuje, da je bil tu nekdanj rudnik. Al še imamo druge dokaze, da so tu nekdanj rudo kopali, pozneje pa jo opustili. Neki Jožef Žerovec, bivši c. k. rudnarski mojster v Idrii, je leta 1797 tu v nekem starem in zapadenem predehu vnovič kopati začel in leta 1804 komisijo izvedenih mož sem povabil, da bi preiskala to jamo in povedala kako in kaj. Res se je snidila komisija mesca oktobra 1804, je ogledala predeh, in rekla, da je ruda dobra, le naj bi se začelo bolj pridno kopati. Al Žerovec je kmalo cveka zmanjkalo, da ni mogel rudarije nasledovati, in ker ni mogel dnarja na pòsodo dobiti, je jamo nekemu Milanežu prodal ali prav za prav ga v tovaršijo vzel, da ga je ta z dnarjem zakladal. Pa tudi ta se je kmalo naveličal, ker ni vidil gotovega dobička, čeravno je nek bila že stopa za pèhanje rude in topivnica napravljena, ktere sled se še vidi.

36 let je stalo vse zapušeno. Naključni se, da leta 1840 gosp. Kavčič, bivši vradnik c. k. rudarskega komisarijata, pride sèm; on preiskuje poderti predèh, potopljeno jamo in razmetano rudo, — vidi, da reč ni prazna, in nagovarja dosluženega c. k. stotnika gosp. Watzel-na, znane prijatla rudarstva, naj se on loti zapušene jame in naj spravi deležnike skupaj, ki bi iznova začeli slediti po zakladih svinca, ki so gotovo tu pod zemljo skriti; Kavčič se ponudi za voditelja rudokopstva. Gosp. Watzel se res loti nasvetovanega početja, spravi kmalo družbo z 100 delnicami (akcijami) skupaj, in ta začne mesca sušca leta 1841 vnovič kopati. Al ker se je kopalo le v starem predehu, se ni doseglo nič, in spet bi bilo šlo čez 2 leti (leta 1843) vse skupaj rakom žvižgat, če bi se ne bil nevtrudljivi sedanji vodja te rudarije gosp. Kos krepko na noge postavil in mesca svečana 1843, ko se je imela na ljubljanskem strelišču ostala dnarnica med deležnike razdeliti in vse orodje prodati, zbranim deležnikom v iskrenem pismu nasvetoval: „Stojte! Še ni vse upanje po vodi splavalo, še ni dozdanje rogoviljenje pod zemljo nam pravega zaklada odkrilo; znamnja so, da je kaj; nikar ne ostanimo na pol poti“. In res je ostala skor polovica deležnikov v družbi s 50 delnicami ter je začela 1. sušca 1843 spet kopati in je kopala in kopala, čeravno je v praznem kamnji rila in mesec za mescom veliko dnarja v zemljo zabila.

V letu 1843 je gosp. Franc Sprung, nekdanji vodja baron Zoisovih fužin v Bohinji, tudi oskerbnik knapovškega rudnika bil, in ker je takrat družba tega rudnika tudi blizo Medvoda začela premog kopati, je tudi to oskerboval. Čeravno se je veliko dnarja potrosilo, se vendar niso tolíkšni zakladi premoga odperli, da bi se bilo splačalo še dalje kopati. Opustila se je tedaj ta jama in družba je le pravico do nje obdržala, ako bi kadaj morebiti kaj več sreče tukaj bilo.

Leta 1844 je postavila družba knapovška gosp. N. Werhama, skušenega rudarja, za oskerbnika v Knapovši. On previdi, da na ti poti, če se le po starih predelih rije, ne bo nič dobička; nasvetuje tedaj, naj bi se počelo globokeje pod starim rovom kopati, da se tako pride na nov predeh. Družba dovoli to, pa tudi tu ni bilo sreče.

Na to pokliče gosp. Franca Lürzerja, c. k. asessorja iz Celovca — enega naj slavnish rudoslovcov, naj pride v Knapovše, ogleda vse in reče: ali bo kaj ali nič. Lürzer pride, ogleda in pohvali Werhamovo delo, le to svetuje, naj glavni predeh se od 80.º proti jugu oberne in na ti poti dalje obdeluje. (Konec sledi.)

Ozir po svetu.

Vineta, severne Benetke.

Uprimo okó na zemljovid današnjih nemških dežel, poglejmo njih severno stran, namreč Prusko, Meklen-

burško, Oldenburško, z eno besedo, dežele, ki ležé med Labo in Odno. Kjer zdaj Nemci stanujejo, prebivali so od petega stoletja po Kristovem rojstvu Slaveni, sloveči z bogastvom, umetnostjo, kupčijstvom in za ono dobo veliko izobraženostjo. Slaveni so tukaj prej od Nemcev polje obdelovali, rudo kopali, dnarje kovali, platno tkali, v slikarii in kipotvorji lepo napredovali, in poleg tega z vsimi znanimi narodi sveta tergovali. Dosegli so Slaveni v tem času po neprestanem trudu toliko blagostanje, da so tuji popotniki, vračevaje se domú, njih zemljo Palestini primerjali — zemlji, kjer med in mleko teče. Ali taka pohvala budila je tudi zavist in pohlep sosednih prebivavcev. Razni plodovi nature in umetni izdelki, katerih je v obilnosti bilo, storijo, da Slavenom pride kmal tergovina na misel, ki bi njih obertnost podpirala; toraj so stavili mesta na primorje, kopali luke, in se soznanjali z drugimi tergovavnimi narodi.

Po Šafařikovem preiskovanji je izkazano, da so ob času Aeschilovem, Sofokleovem in Herodotovem 400—449 pred Kr. r. iz današnjega pruskega primorja jantar v daljne zemlje, posebno v Fenicijo in na Gerško vozili, in s tim blagom tudi za vlade rimske tergovali. Tri poti so, ki so jih tergovci hodili. Pervi, in kakor je soditi, naj starji, deržal je od baltiskega morja, skozi nepoznane zatatranske kraje, morda po zapadnej Dvini do Dnepra in od ondi do gerških naselbin po brežinah črnega morja, posebno do Olbije, ondi že okoli leta 665 pred Kr. r. postavše. Po tem potu so dobivali jantar, kerzno in žito Gerki, Skiti in drugi iztočni narodi. Drugi pot ravne starosti vodil je skozi poljske poljane, prek Tatire poleg Vage v Panonijo pa do jadranskega morja, k njihovim bratom, južnim Venetom; mesta Calisia, Carrhodum (bliz Krakova), potem Celemantia in Carnutum (od kterege se še dandanašnji razvaline okoli Dunaja vidijo), bile so glavne postaje na tem potu. Za gotovo se vé, da so po tem potu že ob času Herodota, kakor tudi pozneje jantar vozili. Tretji pot na zapad je deržal skozi Nemško v Galijo, posebno v Mosilijo, kjer so Fenicijski jantar kupovali in v daljne kraje prodajali. Tako pišejo o tem Herodot, Plini, Strabon in drugi starodavni gerški in rimski pisavci; to pričajo tudi stari gerški dnarji, ki so jih naše dni v pruskem primorji izkopali.

Od mest, ki so jih Slaveni na baltiskem primorji postavili, vse je presijal s svojo svetlostjo glasoviti Volin ali Vineta. Odra dela, kjer se v baltisko morje izliva, velik zatok, v katerem se nahaja 4¹/₄ štirj. milje veliki otok Volin ali Velin, kterege so bili Veleti ali Ljutici, pleme slavensko v petem stoletji po Kr., posedli, ter se tamkej nastanovili. Ta otok je v dogodivščini Slavenov srednjega veka naj bolje slovel; to slavo je pa dosegel od svojega mesta, ki je na iztočni strani stalo in ktero so zgodopisci tistih časov kakor čudo razglaševali in do nebes povzdigali. Tri imena je imelo: eni so mu djali Volin ali Velin, drugi Julin, tretji pa Vineta. (Konec sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tirolskega. V naši deželi še nikdar ni bilo kolere; sedaj jo pa imamo, pa še ne prehudo v Trientu in Roveredi.

Iz Labuda na Koroškem 28. julija. Danes je bil pri nas velik strah. Ob dveh zjutraj začne v sredi terga goreti; prej ko se ljudje zdramijo, je hiša, in vse stanje v plamenu in gostivnica „pri orlu“ je vpepeljena. Akoravno je bilo brez vetra, je vendar veliko čudo, da ni vseh tergov z 56 hišami pogorel, ker so tikama na levo in desno hiše in pohišja. Sreča, da je ravno transport mnogoverstnih vojakov tukaj prenočeval; pridno so se obnašali, ravno tako tudi neki šajkaši; posebno služevno ženstvo je bilo verlo. Postranski so bili pa gerdi zijaki večidel, kakor tudi neki dimnikar iz Velkoveca, kterege dolžnost je, da je ročno pri ognji, pa ga še zraven ni bilo. Nesreča —

imajo jo za šibo — se je zgodila, kakor se misli, po poslih. Ker jim gospodar noč in dan počitka ne dá, je morda kateri izmed njih vès spehan v hlevi prehitro zaspal in tako zakuril. — Troje nas je po glavi dobilo, pa jih bomo že spet scelili, Bogu hvala, da so nam le še ostale! — V labudski dolini sploh vse prav lepo kaže. Krompir je kaj lep, kjer smo jame z žagavnico trosili. Mošta sicer ne bomo imeli, ker sadja ni, — pa da le kruha bo. Ako Bog hoče, nam bojo že Štajarci vinčka pripeljali. Cvetko.

Iz Kamenj na Vipavskem 27. julija. Huda ura priverši pretekli petek okoli polosmih zvečer od laške strani, in spodí nenadoma vse, kar je pri delu še bilo. Spervega posamne zerna padajo, al kmalo se usuje gosta toča s strašnim viharjem vred, kakoršne tukaj že zdavno ne pomnimo, in skor pol ure tolče, da je bila groza. Grom in blisk, tresk in strašno rožljanje toče, in potem hudega naliva, preupije skoraj glasni vek in žalovanje obupnih ljudi, ki so skor ob celi pridelk enega leta prišli. Vidili so se vsi kraji pri temni noči beli, kamorkoli je toča segla. Milo se mi stori posebno ogledovaje vinograde in turšico. Našim kmetovavcem je poglavitni žitni pridelk turšica, in vinogradi so jim naj večja pripomoč, kjer se je letos skor vse lomilo pod težo grojzdja. Kako pa zdaj! Gole plante kakor pozimi šterlé v zrak, otolčene in razbite; lahko bi skorej peresca soštel, ki so še ostale. Na tléh pa leži zeleno listje, nezrelo grojzde, veje debelosti pavca, ki jih je odbila toča. Kdaj bodo spet rodile! Nesreča ta je zadela nar rodovitniše kraje velike kamenske in križke fare; kaj zunaj nas, pa za terdno ne vémo. Revni kmet zdihuje: kaj bo! kaj bo! s čim se bomo priživili, s čim obsejali vnovič! Že na novino sem mogel storiti dolgove, in ta je sedaj proč, kdo mi bo še zdaj upal? V resnici! kaj bo z ubogim ljudstvom, katero tarejo nadloge že več let tako, da je moglo vso živino poprodati, in je vendar še zabredlo v dolgove, če mu cesarska milost prizadevanje cesarskih uradnih in milodari dobrotljivih ljudi ne bodo pomagali! Saj v ptuje in daljne kraje celó se revežem pomoč pošilja; naj bodo torej enakemu usmiljenju priporočeni tudi nesrečniki domači na Vipavskem! Franc Bunc.

Iz Ljubljane. Kolera pri nas še, hvala Bogu! zmiraj po malem postopa in vsi tisti, ki jih je dozdej pobrala, so se večidel pregrešili z jedjó, ki bi jim drugi čas morebiti nič ne bila škodovala, sedaj pa škoduje. Da bi nihče ne zanemaril berž zdravnikov pomoči iskati, je že zadnjič omenjena zdravstvena komisija razdelila mesto s predmestji vred v 5 razdelkov, in za vsaki razdelk je določila zdravnike, ki bojo očitno na znanje dani in do katerih naj hitijo berž ljudje, ki imajo kakega bolnika v hiši. Skerbi pa ta komisija še tudi za druge potrebe revnih. Razširja se bolezen po več krajih Krajskega. Do konca preteklega tedna jih je v vsem skupaj na Krajskem pomerlo okoli 270, vojakov v bolnišnici ljubljanski pa okoli 140.

Novičar iz raznih krajev.

Za pogoizdenje golih visocih hribov so po cesarskem sklepu darila (premijs) po 400, 300, 200 in 100 cekinov za take lastnike izpisane, ki se skazati zamorejo, da so v tem storili, kar je predpisano (namreč hrib mora biti 3 do 4000 čevljev visok in obdelati se ga more naj manj 30 oralov). Že se je nekoliko gospodarjev za ta darila oglasilo. — Sliši se, da neka važna postava za dognanje opravil zemljišne odveze pride kmalo na dan. Znano je, da je vgotovljenje (likvidiranje) v večjem delu nemško-slavenskih dežel že opravljeno. Zdaj gré za izsrečkanje (lozanje), po katerem se imajo odškodni kapitali zadnji čas v 40 letih izročiti lastnikom. Kakor se tedaj sedaj sliši, ima nek kmalo postava na dan priti, da se po neki za vse omenjene dežele enaki osnovi to srečkanje že

prihodnje leto mesca aprila začelo bo. — Za prihodnje šolsko leto morajo vse glavne šole v 4 razrede ali klase razdeljene biti in se čveteroredne imenovati. — Po cesarskem sklepu pride postava od 10. julija leta 1809, ki je overala učenje plesa, sedaj ob veljavo; le so nekteri predpisi dani, po katerih se imajo za učenje plesa opravičeni učitelji ravhati; tako, na priliko, ne smejo otroci pod 10 leti se vkup učiti z dorašenimi, nauk ne smé terpeti čez 9. uro zvečer, le pri klavirji ali goslih se smé učiti, ptuje osebe ne smejo gledat hoditi itd. — Na Dunaji se tiskuje imeniten narodopisen (etnografičen) zemljovid z zgodovinsko-statistično doklado vsih dežel in narodov našega cesarstva; vodstvo administrativne statistike v c. k. ministerstvu kupčijstva je mnogo let skerbno nabiralo doneske za to narodopisno delo, katero bo obseglo čez 500 tisknih pól, in bo natanko popisala vsaki narod avstrijskega cesarstva. — Iz Krima še zmiraj nič novega; nekteri hočejo vediti (kdo jim je to povedal, ne vémo), da na Napoleonov dan (15. dan t. m., kateri dan Francozi posvečujejo god rajncega Napoleona) bojo zavezniki spet prijeli Sevastopolj. — Omer-paša je bil 19. t. m. pri sultanu, zvečer pa v zboru turških oblastnikov in je čez eno uro razkladal stan in potrebe turške armade v Krimu; dolgo so se posvetovali in marsikaj sklenili. — Od vojskovodja angleškega Simpsona se govori, da želi odvezan biti višjega poveljstva. — V pismu, ki ga je 5. julija pisal rusovski minister Nesselrode na Dunaj, se zahvaluje rusovska vlada avstrijski, da se je tako krepko poganjala za mirno spravo, in pravi, da Rusija ni nikoli mislila na vojsko z Avstrijo, in da ni mogoče, da bi med njima vojska bila. — Iz Odesse se od 18. p. m. piše, da vročina in suša nič ne prejenja in da letina skoz in skoz po južnem Rusovskem bo komaj srednja; v Taganrogu in Odesi je žitna cena že poskočila. — Da bi bila rusovska vlada dovolila izvožnjo žita v naše cesarstvo, še ni skoz in skoz resnično; dosihmal je le pripušeno žito iz Poljskega v Krakovo voziti; ali se bo dovolilo tudi v Galicijo, še ni gotovo; gotovo pa je, da je knez Paskievič caru pisal, da letina je na Poljskem dobra in da bi se smele kupčii vrata odpreti tudi v Galicijo. — Neljubo novico je prinesel teržaški časnik v saboto, da se je namreč v nekterih vaséh na Turškem (blizu Valone v turški Albanii) hudobna bolezen prikazala, ki je zlo črni kugi (orient. Pest) podobna. Ko je pomorski inšpektor Dalmacije to zvedel, je neutegama v kontumacijo djál vse, kar koli je iz Albanije v dalmatinsko primorje prišlo, in c. k. glavna pomorska oblastnija je berž ukazala, da to se ima tudi v vseh družih primorskih pristaniših z albanskimi ladijami zgoditi, da se avstrijske meje obvarujejo vsega, karkoli bi utegnilo le sumljivo biti, da pride iz nevarnih krajev; razun tega je poslala zvedenega dr. Maganca v Albanijo, da ondašnja bolezen natanko preišče in pové: ali je res črna kuga ali ne.

Bolje derži ga, kot lovi ga!

Juri s pušo tam po hosti
Na divjašino preži;
Skoraj celi dan se posti,
Žeje umira, se poti.

Pa rogatega jelena
Splahi puške močni pok;
Juri, željen boljga plena,
Prec udre za njim jo v skok.

Iz germovja zajec skoči.
Jur na muho dene ga;
Pokadi se, puška počí —
Teče zajca kri na tla.

Dolgo ga podí po hosti,
Da od bližej bi ga ubil;
Jelen bežal v gojzd je gosti,
Tam pa Jurju se je skril.

Vpehan on nazaj koraka,
Kjer ustrelil zajca je,
Ali zajec — ga ne čaka,
Jastrob ga je vnesel že.

Jankomir.

Današnjemu listu je priložena 30. pólá Vertovcove „občne povestnice“.